

הקצות מגלה סימן תרצה

תרצה דיני סעודת פורים. וכו' ד' סעיפים:

הגה: [*] מגלה להקבות בסעודת פורים (טו), (א) ובסעודה אחת יוצאים (מדדכי סוף פרק קמא פ"ה מסע); א סעודת פורים (ב) שעשאה בלילה, לא יצא ידי חובתו. הגה: ומכל מקום גם בלילה (א) ושמח (ג) ונרקה קצת בסעודה (תשובת מהר"י בר"ן): ב * תיב איניש לבסומי בפוריא * עד הלא ידע (ד) בין ארור המן לברוך מרדכי. הגה: ויש אומרים דאין צריך להשמכר כל כך, אלא ישתה יותר מלמודו (כל בו פ"ה מסע), (ט) (כ) (ה) וישן, ומתוך שישן אינו יודע בין ארור המן לברוך מרדכי * (מהר"ל) (מהר"י), ואחר הפרקה ואחר המציעט ובלבד שיזכר לכו לשמים. ואין להתענות בפורים (ו) מלבד הענית הלום, (ז) ונצח לעיל סימן תקס"ח (פ"ה) וסימן תקע"ט. יש שנהגו ללבש בגדי שבת יום טוב בפורים, וכן נכון (מהר"ל). ונתקנים לעשות סעודת פורים (ח) לאחר (י) מנחה, וצרכית ותפילו בלילה, ומתפללים מנחה תחלה (ט) בעוד היום גדול, רוב הסעודה צריכה להיות ביום (מנהגים (שולחן ערוך פ"ה מסע)), ולא כמו שנהגין להתחיל סמוך לערב ועקר הסעודה היא ליל ט"ו, ובשקל

יום בקדינות קרא גם כן יש אומרים גנות פורים לעשות בו (ה) ובמקום גנות פורים

באר היטב

א (א) ישבת, אפלו בליל י"ד, עין בית י"ג, וכן כתב שינוי נוסף הגדולה והבטיח... (ב) ובלבד בגדי שבת גם כן מצטרפים, קצתו, וכן כתב בסדר היום (פ"ה מסע) וזה לשונו, וקצת כבינה גרות וזלכות ושלחן ערוך ומטה מצעת: ב (ג) וישן, ויש אומרים שלא ידע לחשב שארור המן בגיטוריא ביום פורסי, קמו אברהם (פ"ה מסע) וי"ד (פ"ה מסע) כתב, לפי עניות דעתו נראה לפרש דצריך הניסן לחת שבת לו יתקצר על טובה כפולה שעשה קצתו. תאמר היא מרענוה שיהיא הוא על הפן, ואילו לא נבדקו מרדכי אלא היה נגזל עם כל ישראל רגלו, אלא שברכו למוצאי בלילה קאר ותשובה יתרה, על כן אפר ערוך לבסומי עד שלא ידע שגלתו מן אחריו הפן שזה פעלה שלו לברוך מרדכי שזה שגלתו שנית, עין פ"ה מסע: (ג) בנחה, ושל"ת (פ"ה מסע). י"ד מנחה א"ת (י) כתב וצושה הסעודה קרם מנחה, עין פ"ה מסע:

ב) מנחת פורים, סקודות לבנות י"ד פ"ה מסע

משה ברוך

(א) ובסעודה אחת יוצאים. לאפוקי (א) ממאן דאמר דתיב לאכל גם בלילה של י"ד דומא דמגלה, ומכל מקום נכון לאכל גם בלילה ודלקמה כסעוף א' בהמה: א (ב) שעשאה בלילה. הנה (ט) בליל י"ד, (ז) דבליל ט"ו לבני ציונה (ה) פשיטא, דהבדל צב ונמה: (ג) ונרקה קצת בסעודה. ואפלו כשחל הי"ד במוצאי שבת, וצושה סעודה השוכה בסעודה פשוטה, מכל מקום צריך להתקבות קצת בלילה לכבוד פורים, אך אינה סעודה כמו למחר דשם צריך להתרבות יותר. כתבו האחרונים דנכון ללבש בגדי שבת גם כן מצטרב, וקמא אחר כך כבינה גרות וזלכות ושלחן ערוך ומטה מצעת: ב (ד) בין ארור המן. שזה מפלה ראשונה שנטל (ה) נקמה רבה ממנו, ועוד טובה יתרה מזה גדלה מרדכי, שבכחו הקדוש ברוך הוא שעלה למעלה ראש, והנה קדם שנשמך נמן בנדאי תורה להשם ותקרוף על פשו הטובות, ועל כן אמרו תז"ל שלא יפסיק מלחן שבת על זה כשמתנה, עד שיבוא לידו כך שלא יבחי עור מה בין טובה זו לזו, וצין באליהו וזשא ופדיה) דמכל מקום נראה להיות וזהו כענין נטילת ידים וברכת המזון, ויהיה שמחה של מצוה, וצין פסרי מגדים (פ"ה מסע) שכתב, דענין סעדת פורים ומתנות לאכילונים ומשלוח מנות, אפשר דצריך כונה על זה לשם מצוה: (ה) וישן ומתוך שישן וכו', וכן ראוי לעשות ופ"ה מסע: (ו) מלבד הענית הלום. ויתענה (ו) עד אחר מנחה, (ז) ויאכל קדם ביאת השמש רק פעם אחת. הנשבע להתענות בפורים, (ח) וראה לתמיד שבוטחו: (ז) ונצח לעיל סימן תקס"ח. סעוף ה' ובסימן תקי"ט בכל הסימן: (ח) אחר מנחה. הא דלא נהיגי לעשותה בשחרית, (ט) משום שטרודים במשלוח מנות (י) ונמשכין ברב עד המנחה, ואסורין להתחיל בסעודה קדם מנחה: (ט) בעוד היום גדול. כתב אליה רבה (פ"ה מסע) בשם של"ה (פ"ה מסע) דג מנחה את יא, חקשכה, מי שעושה סעודה בשחרית. וכתב עוד, שקובץ אשי ביתו וחבריו דאי אפשר לשבת כראוי בחו"ד, ומכל מקום יהיה שמחה

מגלה וקצת דם מנחה, (ה) לזרע יש טוב (פ"ה מסע) לש עשרה זרקה (פ"ה מסע) לתן אפלו לא במשנה ושוב אינו שגכה אותן לומר דין נעלים לרב ויפול לכיס בשם הגהה ימים פורים יש לו דין (ג) לצדקה אין נפקי כזה לא אם כן ה שירצה. קהגו וכו', (יא) אף יצין מוציאין

שער הציון

(א) קמן אברהם (פ"ה מסע): א (ב) לבני ציונה, וכתב כרמון בש"ד: (ג) באפר פורסי (פ"ה מסע) ומביא הגאון ה' וישנה פיר פנהותמי (פ"ה מסע) ודברי הפנן אברהם (פ"ה מסע) ערוך לעין על דברי המחבר (פ"ה מסע): (ד) גם דברי הרמ"א אין שר על ליל ט"ו, וצין בספר מורים (יא) סק"א) דבליל ט"ו אין פומס לאכל, וכיום ט"ו חיים לאכל קצת אבל פח למאן דאמר דביטעין אין צריך כי אם ביום י"ד לציונה וט"ו לברכין, וצין במאמר פורסי (פ"ה מסע) דמטה על לשון בבאר היטב

ב) אברהם (פ"ה מסע) רק אפשה יש אין בעד בשם בית

דצין מן אכילת מוצאי פורים בשל פורים חזוק לגר

1

ספר

שני לוחות הברית השלם

חלק עשרת הדברות

אמרות טהורות, מפנינים יקרות, חכור על שתי תורות, בכתב
 ובפה מסיני מסורות. ערוכות ומדורות, מהגבור בגבורות,
 איש אלהי בוצינא קדישא מרא דארעא דישראל, החכם
 השלם בכל מדות וחכמות גלויות וסתומות, הגאון
 אשר שפעת יפעת אור תורתו, זרח בכל
 התפוצה, מקצה אל קצה, כבוד מהר"ר
 ישעיה במה"רר אברהם הלוי זצ"ל
 ממשפחת הורוויץ, הספון וטמון
 במנוחתו בארעא קדישא
 ונשמתו בגנוי מרומים תחות כורסיה דעתיקא קדישא

מהדורה מחודשת מפוארת ומושלמת כלולה במעלות:
 תיקוני שגיאות ושיבושים, פיסוק מלא, תרגום מאמרי הוזה"ק, מלואים והשלמות,
 הערות וביאורים, פענוח ראשי תיבות, תוכן הענינים מראה מקומות וציונים,
 קונטרס מפתחות, ועוד מעלות רבות כאשר יעניכם תהינה מישרים

נערך ונסדר מחדש בטוהש"ת ע"י

מאיר כ"ץ

מפעל השל"ה השלם שליך מכון "יד רמה"

חיפה

ואף אם איזהו יחיד הוא טרוד מאד בסעודתו ובמשלוח מנות ואינו יכול לילך לבית הכנסת, מכל מקום יהיה לו לזכרון להתפלל כשיקרא השמש, ואז יתפלל בשעה שהצבור מתפללים. וכל מי שמקדים ומזוז ביותר לעשות הסעודה בהשכמה, הוא משובח בעיני. וכן כתב מהר"ר איסר"ל (תומת הרשן, תשובה ק"י), שהוא ורבותיו נתנו בכל השנים עיקר סעודה שחרית. וטעמא דמסתבר הוא, דהא זו הסעודה היא נגד סעודת אסתר שעשתה על המלך, ובודאי היתה הסעודה בעת שדרך של המלכים לאכול. ובסעודה זו נתלה המן, ונתנו הקדמונים (בסלחות לתענית אסתר, ד"ה אדם) סימן: 'וישבת המן ממחרת' (יהושע ה, יב). כלומר, המן נתלה במחרת של פסח*, שהוא יום שני בעת העומר, כדאיתא ברבות מגילה (אסתר רבה פ"ו ס"ד; מגילה פו א), שאמר לו המן מלי קומין עומר שלך בו, וסימנא מילתא היא, שאמר ממחרת נתלה, שמע מינה שסעודת אסתר היתה במחרת. על כן ירא שמים ישמח בשמחה של מצוה ויתחיל סעודתו במחרת בזמן הסעודה, וישב בשמחה ובטוב לבב עם רעיו ואהוביו, ועניים יהיו בני ביתו, ויגיל בשמחת מצוה הג"ל כל היום, ובהגיע זמן מנחה ובעריב יתפללם בכונה.

L

* הגדה"ה

ולכאורה יש להקשות על זה, היאך אפשר שנמלה המן ציוס שני של פסח, שהרי הגזירה היתה ציוס י"ג לניסן, ושלשמי ימי הסעניות היו יום י"ד וט"ו וט"ז, כדפירש רש"י במגילה (טו א, ד"ה י"ט ראשון), והכתוב אומר (אסתר ה, א) 'ויהי ציוס השלישי' וגו', שאז נקשה אסתר 'יצוא המלך והמן היום' וגו' (שם שם, ד), ויום השלישי של תענית היה ציוס הזה, ואז היתה סעודה הראשונה ואז נקשה על מחר שינא עם המן לסעודה ולמחר היה י"ז ניסן. כבר פירש רש"י דבר זה גמרא במסכת מגילה (טו א, ד"ה ולתעניתו), דמנא שכמו 'ויהי ציוס השלישי' אינו רוצה לומר השלישי מתענית, רק ציוס השלישי מהגזירה, והגזירה היתה ציוס י"ג, נמצא יום השלישי — ט"ו, ולמחר ציוס ט"ז נמלה.

וראיתי בחד מהמדקקים שהיו עושים נסעודתם של יום שני של פסח אחיה וזכר לסעודת אסתר, כי זו ציוס נמלה, כדי להזכיר שצו של מקום נרוך הוא, עכ"ל הגה"ה.

י. ואם משכה סעודתו עד תוך הלילה, כתב הרא"ש ו"ל (בתשובות, כלל כ"ב סימן ו') שאין אומרים על הנסים. אבל הגהות מיימוני כתב בפרק ב' הדלכות מגילה (הל' י"ד, אות א') בשם מהר"ם, שצריך לברך על הנסים, כדאשכחן רב צלי של שבת במוצאי שבת. וכן כתב בארחות חיים (דן סעודת פורים, סימן ל"ה) בשם הר"י מקורביל. ומהר"ר איזיק מירנא

באתרא דרבי, אלא רבי נטיעה של שמחה נמע, אלמא אף על גב דמלאכה גמורה היא, לשם שמחה מותרת, וכל שכן נרון דידן, אפילו אם תמצא לומר מאתרוותא דנהיג שלא לעשות מלאכה בפורים. אך קשה לי, דבאשר"י פרק שני דמגילה (סימן א') מיימי ירושלמי (שם הלכה א') אהא דתנן, היה כותבה ודורשה הדא אמרו, דפורים מותר בעשיית מלאכה. פירוש, מרשרי לכתוב המגילה. והשתא לפי סברתי דלעיל, היכא מוכח דשרי במלאכה, דלמא משום דמלאכת שמחה היא לא אסור כלל, דודאי כתיבת המגילה שהיא עיקר מצות פורים מפי השיבא מלאכת שמחה ממלאכה שעושים לשמחת החבולות. מיהו נראה, דלא בעי לאורועי אלא שלא קבלו עליהם יום טוב ממש כדאיתא בגמרא (מגילה ה ב), דאי הוה יום טוב ממש, ודאי הוה אסור, עכ"ל.

76

ט. ריב גדול היה לי עם מקצת קהילות בחוצה לארץ, שאוכלין הסעודה אחר מנחה, ועל ידי זה מבטלין התמיד ואין קורין לבית הכנסת לתפלת ערבית, ויש שתי רעות. החד, לבטל תפילה כצבור, וחמאת הקהל הוא. ועוד, העם משתכרין ושוכחין תפילת ערבית שהאידנא קבלו לחובה (ר"ף ברכות פרק ד' סימן ו'), וגם קריאת שמע שהיא דאורייתא. וכי ביום הזה שנתקיים 'ליהודים היתה אורה' (אסתר ה, טו) זו תורה, יעשה עקירה, הייטב בעיני ה'. על כן לא יפה בעיני המנהג להקדים תפלת מנחה, ולעשות אחר כך הסעודה, אף שכתב רמ"א כן (סימן הרצ"ה ס"ב). רק יעשו כמנהג הקהילות ההם, להתפלל מנחה ובעריב ביחד, והם עושים הסעודה מקודם, וריוין מקדימים, וכבא עת התפילות, כפי מנהג הקהילות ההם, או יקרא השמש לבית הכנסת כמנהגו דבר יום ביומו, ולא ישנו. ואף שהעם באמצע הסעודה של שמחה ומשתה, יכולין לילך לבית הכנסת להתפלל, ואינם צריכים לברך ברכת המזון, כמו שהיא הסכמת התוספות במסכת חולין, פרק כיוסו הדם, ריש דף פ"ו א, ד"ה משתה) וז"ל: משתה וברוכי בהדי הדדי לא אפשר, מכאן היה אומר הר"ר יום טוב, דאם עמד מאכילתו והתפלל, כשהוור ובא לאכול, צריך לברך ברכת המזון וליטול ידיו ולברך המוציא, משום דמיכל וצלווי בהדי הדדי לא אפשר. ואין נראה, דלא דמי כלל, משום דהכא הב ונברך הוי גמר דבר והוי הפסק, וכן כסוי, אי לא דאפשר בהדי הדדי, אבל תפילה לא הוי גמר לסעודה, דאטו אם בירך אדם בסעודה על הרעמים או אפילו בורא פרי הגפן, יצטרך ליטול ידיו ולברך המוציא, משום דמיכל וברוכי בהדי הדדי לא אפשר, ובהדיא אמרינן בערכי פסחים (פסחים קב א), דאם הניחו מקצת חברים ועקרו רגליהם לילך לבית הכנסת, כשהם חוזרים אין טעונין ברכה לא למפרע ולא לכתחלה אף על פי שהתפללו בנתיים, עכ"ל. וכן הסכמת הפוסקים (כשו"ע א"ח סי' קע"ח ס"ו).

5

Isaac Turrau 15th

ספר המנהגים

לרבינו אייזיק טירנא

יוצא לאור על פי כתבי יד ודפוסים
עם שינויי נוסחאות, ציוני מקורות, הערות, מפתחות ומבוא

מאת

שלמה י. שפיצר

מפעל תורת חכמי אשכנז

מכון ירושלים — תשל"ט

(ט) בפורים רק דבו
ושלשים יב). ואם י
(י) אחר ההכנסה י

(ט) מהר"ם (תשוב
באמצע שבוע ילך ע
הרא"ש (מועד קטן
במנהגים ישנים י

(י) משום דכתיב ו
לא היה בכלל יהודי
ותורה אור. ששון ז
הדשן (סי' רס"ו) ו
(סי' תנ"ד). ומהר"י
תענית לסימן עובב
תרומה תצוה. וכל
ובמנחה ויחל דרשו
בי'ב' שמתענין אח

לחל גם בשם מהר"ם
דגם חלל חייב נמשלה ו
ע"פ הגמרא שם ה' ג
פ"ג הל' י"ד, ובעשו"ע
קורין זו הלל — הוא ע
וכן נפקק להלכה נס"י ו
נוהר"ל שם עו" קט"ז
נדבר לומר וללכה ראה
יב) נזה נחלקו הפוס
חלל הל"ג פסק לחלוקה
נשו"ע סי' תרנ"ו ס"ד,
פ"ה והתרכי חנוילה
תשובות ומהר"ם (נחשו
ט"ז) דלון חלוקה. ראה
חלל חלל כהנא נהער
סי' י"ד ופסקו שם
הרמ"א פסקו כמהר"ם.
ת"ל, וראה בנהר"ק
ונמטה חשה סי' תתרו"
הלכה לנעשה, ראה ג
נהלכות ומהר"ם סי' תג

סעודתו בלילה טפי אין מזכירין על הנסים בברכת המזון. כן מסיק אורה היים
זאביו. אבל בערבית בתפילה וודאי אין מזכירין ומתפלל ערבית בביתו.

ג"ל (15): אבל נוחגין להזכיר נ"ל באלו מדינות שעושין עיקר סעודת פורים אחר
מנחה הוי כמו סעודת ג' בשבת שמזכירין של שבת כן הכא אומר על הנסים, ג"ל.
ואם חל פורים ביום ששי אוכלין סעודת פורים שחרית, ולא בערב אחר מנחה,
כי אין להפסיק בערב שבת בין מנחה לערבית מפני כבוד השבת, וגם שלא לקלקל
סעודת [לילה] שבת י. ומצוה לשמוח ולשתות ולהשתכר מאד (ד' בפורים 16).
וחייב כל אדם אפילו אבל לשלוח שתי מנות (י) לאיש אחד ושתי מתנות לשני
אביונים שנאמר (אסתר ט. כב) ומשלוח מנות איש לרעהו וכו' ומתנות לאביונים.
ומי שעושה מלאכה (י) בפורים אינו רואה סימן ברכה [לעולם], אבל אין איסור
מלאכה בו. ואין אוזרין בו הלל כי מגילה (ח) במקומו יא). אבילות אינו נוחג

76

(15) הנ"ה זו שכת"י ה' נולדת ככל הדפוסים נפנים נטכסנו. נסיוס הוסיפו כך: גם אם
נשכה סעודה ג' טפי, והכי נווי לענין על הנסים הוהיל והתחיל ניום, כיון שלא התפלל ערנית.
(16) נדפוסים הוסיפו: שלא יכיר (ה) בין ארור המון לנרוך ורדכי.

הגהות המנהגים

(ד) מצוה בעלמא הוא. אבל נפיק בלא בסומי כולי האי, תשובת מהר"ל (סי' נ"ו) וכן
בהגמ"י בשם ראב"י"ה (בפ"ב דהלכות מגילה הל' ט"ו אות ב').

(ה) יש פירשים לחשובו כי חשבון זה כוה, אגודה (מגילה סי' ו').

(ו) משלו ולא ממעות מעשרות, תשובת מהר"ל (סי' נ"ו). ואין ליתן מעות פורים
לשפחות נכריות ואם הורגלו אין לבטל מפני דרכי שלום, הגמ"י (על הל' פורים בסוף
הל' מגילה פ"ב). כתב הראב"ן שכן מנהג בכל ישראל ואפילו ליתן לנכרים, דהואיל
ואין מדקדקין בדבר ונותנין לכל אם אין נותנין לנכרי איכא משום איבה.

(ז) כתיבה אסור בפורים. ובשושן פורים כתב מהר"ש עצמו (סי' קל"ב). וע"ש באשר"י
פרק הקורא למפרע (מגילה פ"ב סי' ב').

(ח) ועוד שנאמר (תהלים קיג, א) הללו עבדי ה' ולא עבדי פרעה, אבל כאן עבדי ה'
ולא עבדי אחשוורוש בתמיה.

"אשר הניח", וכן הוצא נשום נדרכי ושה נס"י (ו) לא מצאתי בספר הראב"ן וראה גם
תרג"ו. (י) סעודת פורים ניום — ע"פ גמרא במטה משה סי' תתרט"ו.

חנוילה ז, ג וראה שם נהרדכי סי' השפ"ז ונכת"ק

סי' קמ"ה. לחירת על הנסים אם נחשכה הסעודה עד הלילה כתב הטור נס"י תרנ"ה נשם חנוי שאין לחזור,
הך הגמ"י נס"ג נהלכות חנוילה אות ה' הניח נשם ומהר"ם דים לחזור, וכך פסק רמב"ם, והוצא כן נדרכי
ושה ונרנ"ל שם נס"ג, (ולאנש הוצא שם נשוו דעון הרח"ו שיפא רוב הסעודה ניום), והוצא נשמו נעשה
ושה סי' תתרו"ל. הא דלון חוורים על הנסים נחפילת ערנית, הוצא נשם רבנו נדרכי ושה ונרנ"ל נס"י
תרנ"ג ס"ג, ע"ש. סעודת פורים ניום ו' נקרות, הוצא נשוו שם נס"י תרנ"ה ס"ג, ונמטה ושה הנ"ל.
יא) חלוקה שומה ויחלוקה וניתן ונכרות נכירים — ע"פ הגמרא שם, וכן נפקק נששו"ע נס"י תרנ"ה, שם

סדור היעב"ץ

שערי שמים

בית יעקב

נוסח ספרד

חלק שני

שחיבר הרב הגאון החסיד המקובל בוצינא קדישא מוהר"ר

יעקב מעמדין

בן לאתו צדיק הגאון הגדול מופת הדור רבן של כל בני הגולה נור החכמים

החכם צבי זללה"ה

בדרך הנגלה והסוד כוונת והנהגות האר"י ז"ל. עם הדינים השייכים לתפלה והעמיד עיר האלהים על שעריו. שערי שמים. בסדר נאה. עם הנהגות ישירות הנצרכות מדי חודש בחדשו. ובירר לנו סדר עבודת המקדש מחוורת כשלמה חדשה. על פי דרך הדקדוק. קולע אל השערה בעיון גמורה. ברורה ושמורה:

מהדורה חדשה ושלמה עם עשר הוספות

(א) שבה יוכחנו מה הם דברי היעב"ץ זצ"ל באותיות ניכרות כאלו. ומה הם ההוספות שנדפסו במהדורת "בית יעקב" באותיות ניכרות כאלו. (ב) הוספות רבות ותיקונים מכתב יד המחבר זצ"ל שכוללים ספר שלם שערך רבנו המחבר בעצמו. היוצאים לאור במהדורה זו לראשונה ומשובצים כל הוספה במקומה באותיות ניכרות כאלו. (ג) בתוספת מראי מקומות לאלפים. (ד) הגהה מדפוס ראשון. (ה) מערכת מפתחות המסכירות את צורת מבנה הסדור. (ו) מערכת מפתחות לכל שמות חלקי הסדור בסדר אלפא ביתא. (ז) מפתח לשמות הקודש וגימטרייתיהם. (ח) רשימת ספרי המחבר וחלקיהם. (ט) הלכות ברית מילה ופדיון הבן. ועוד. מהחלק השלישי של הסדור "מגדל עוז". י' עם פסקי משנה ברורה.

בעריכה חדשה עם דיבורי המתחיל ובאותיות מאירות.

וראה עוד ב"אחרית דבר" בסוף חלק זה

ערכתי וסדרתי בעזרת השם יתברך

יוסף שלום הלוי וינפלד

שנת תשנ"ג לפ"ק

הוצאת ספרים אשכול ירושלים עיר הקודש תובכ"א

ברוך אתה יהוה הטוב שמך ולך נאָה להודות: אלהינו ואלהי אבותינו ברכנו בכרכה עד ובכל שעה בשלומך:

ושתי, צוּאָנָה לְמַעַרְכוֹת, קְצִינֹת פְּהַכְתָּרָה מִמְּלָכוֹת, רַגְלֵי אֵילַת בְּמוֹת הַבְּרָכוֹת, שְׁבָעִים יְמֵי צַר עֲלוֹת לָהּ אַרוּכוֹת, פְּקָפָה עִם דוֹד לְעֵינֶיהָ בְּרָכוֹת, וְשִׁמְחָה, קוֹל נִשְׁמַע מִתְּרָכוֹת, וְדוֹבֵר שְׁלוֹם מִמְּעוֹן הַבְּרָכוֹת:

ברוך אתה יהוה המברך את עמו ישראל בשלום:

אחר תפלה חצי קדיש [ואין אומרים תחנון "אל ארך אפים" ו"למנצח" בשני הימים] מוציאין ספר תורה קורין שלשה (סוף פרשת "בשלח") "ויבא עמלק" ויש' כופלין פסוק אחרון. חצי קדיש. "יהללו". מחזיר ספר תורה למקומו:

(כא) קורין המגלה בברכותיה. יש אומרים גם "זמן" ביום. ויש מקומות שאין נוהגין כן. ואין אומרים "אשר הגיאי" רק "שושנת יעקב" (שכבר אמרו פיוטים). ארור המן ברוך מרדכי:

(כב) כשיש מילה. מלין קודם קריאת המגלה ובנוכח לעיל:

(כג) אשרי סדר קדושה. קדיש שלם. עלינו. קדיש יתום. מזמור שיר למעלות. ושיר מזמור לאסף. ועל אילת השחר. ולומד מעט והולך לכיתו:

(כד) קורא המגילה לבני ביתו ויכוין בסעודת שחרית לצאת בה ידי חובה. ואומר לשם יחוד קודשא ברוך הוא ושכינתיה כו' הריני מוכן ומזומן לקיים מצות עשה מדברי קבלה של אכילת סעודת פורים. ובסעודתו קורא ויבא עמלק וזכירת עמלק ולומד מעט ומקיים משלוח מנות ואומר לשם יחוד כו' הריני מוכן ומזומן לקיים מצות עשה מדברי קבלה של משלוח מנות איש לרעהו. וצריך לבסומי לשתות יתר מלימודו מעט ולא ישתכר ומברך ברכת המזון:

ז. סעודת פורים ומשלוח מנות

(א) מצוה להרבות בסעודת פורים. ובסעודה אחת ביום. יוצא ידי חובתו:

(ב) במה שאכל בלילה. לא יצא ידי חובתו:

(ג) מכל מקום ישמח וירבה בסעודה קצת גם בלילה שלפניו. ואף היא חובה. אף על פי שאינה עיקרית כשל יום. עיין "מור וקציעה" דוה פירוש מה שאמרו דאי עבדה כעין יממא יצא. היינו בשל לילה. וכן העיקר:

76 (ד) של יום צריך לעשות רובה ביום (ולא כמו שנוהגין לעשות בלילה שלאחריו) וכשחל בערב שבת. צריך לעשות הסעודה לפני חצות היום. מפני כבוד שבת: L

(ה) בסעודה זו יעסוק בתורה קודם שישתכר. לקיים ליהודים היתה אורה זו תורה וגו' (מגילה טז:). אם ירצה ילמוד בספר זה מענינו של יום:

(ו) צריך אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לכרוך מרדכי (מגילה ז:). (מפרשים

ושתי. מוצאת ליהרג כפי מערכות המשפט. אף שהיתה חשובה בין השרות ומוכתרה בכתר מלכות. והגיע זמן הצלחת אסתר (שנקראת אילת השחר) שתדרוך ברגליה על במתי ושתי. ובזכותה עלה רפואה לשבעים ימי צר. שבין אגרות ראשונות לשניות (מ"ג ניסן עד כ"ג סיון) ותכתוב אסתר ומרדכי וידה את כל תוקף לישראל (שנקראו ענין ברכות גו' (שיר ז,ה)) לקיים אגרת הפורים. ואז גם משמים נשמע קול השמחה. וה' דיבר שלום לעמו ממעון קדשו ששם גזי הברכות:

1. בש"ע סימן תרצ"ג ס"ד איתא לכפול וברמ"א כתב שאין נוהגין לכפול: 2. פלוגתא בסימן תרצ"ב ס"א דעת השו"ע דביום לא יאמר זמן ודעת הרמ"א דיש לומר גם ביום: 3. בסימן תרצ"ג סק"ב הביא פלוגתא בזה וע"ע סימן תרפ"ז סק"ט: 4. עיין סימן תרצ"ה ס"ב מ"ב ובה"ל שם:

12

Moellin, Jacob ben Moses

ספר

מהרי"ל

מנהגים

של רבינו יעקב מולין זצ"ל

יוצא לאור ע"פ דפוסים ישנים וכתבי יד
בצירוף ציונים ומקורות, הארות והערות
שינויי נוסחאות ומפתחות

על ידי

שלמה י. שפיצר

מפעל תורת חכמי אשכנז
מכון ירושלים • תשמ"ט

במהרא"ק³, אכן לרחוץ אחר חצות מותר⁴. אמר מהרי"ל סג"ל איסור מלאכה דע"פ אצ"ל בשחל ע"פ בשבת דהא שבת הוא אכן מי שרוצה להחמיר על עצמו שלא לעשות מלאכה אחר חצות בערב אותו שבת יחמיר משום לא פלוג⁵. והואיל דעיקר האיסור משום שחימת פסח וחגיגה והם קריבים בשבת לא שייך לגזור⁶.

76 [יד] אמר מהרי"ל סג"ל אסור באכילה בערב פסח ממנחה גדולה ולמעלה. ופירש"ו דהיינו משש שעות ומחצה דאז הוי התחלת זמן של תמיד דבין הערבים דאז התחיל לערב עכ"ל⁷. אך פירות ובושר בלא מצה שרי⁸ כדי שיהא תואב בערב למצה. לפיכך ימחר בערב פסח ויאכל מיד בשאר מאכלים קלים כמו שרגילים במיני הלבי וכה"ג. ומותר לשנות מים מן מנחה גדולה ואילך ודוקא מעט⁹, ויין אסור אפילו מעט¹⁰. אבל יין טובא מיגרר גריר¹¹.

[טו] וגם לא יאכל בערב פסח מצה הראויה לצאת בה דהיינו ענייה¹² אבל

שינויי נוסחאות

- 1. הוספה: מהרי"ש סי' לט, א"ב (ק. פא. 4. רב). ד. הרשות בידו, אכן (פ. ש.). ה. משום לא פלוג (ש.); ומומלא ימרה הילך (ק.).
- [יד] א. לו בליס (ש. כ"ח); לו נשל (ו. כ"ח. שכת. 2). ב. בהשקמה (ו. כ"ח); ננקר (שכת. 1). ג. ובליס (2. 5. 6). ד. הוספה: ר"ל המרבה בין מרעיב — לב האדם ומיגבר — לאכול (ו. ק. ש. פא); וימיר שמרבה בין יומר מואב האכילה (2). פ. מרעיב ולונו משביע (שכת.).
- [טו] א. מחמילת ה' (ו' = פ. ש. כ"ח); שעות ואילך לא חמץ ולא מצה הראויה¹ (ו. 2. 5. 6. שכת.). ב. הוספה: והטעם דהוי כטעל ארוסמו וכי' (2. פרי.).

- 3. סי' צח.
- 4. הקטע כולו (בשינויים) הובא במטה משה סי' תקסו אך לא ציין מי אמר קטע זה. ולגבי רחיצה לאחר חצות ראה משנ"ב סי' תעא ס"ק כב.
- 5. דברי רבינו הובאו בשערי תשובה סי' תמד בר"ה טוב לבער ובפסח מעובין אות צג.
- 6. פסחים נ, ב ובראשונים.
- 7. בפסח מעובין הנ"ל כתב על דברי המהרי"ל דאין זה אלא חומרא. ולא היה לפניו כת"י זה והבין שדעת המהרי"ל כן להחמיר. וע"ע בכף החיים סי' תסח אות ג.
- [יד] 1. פסחים נח, א ד"ה אלא אמר רבא בשינויים.
- 2. כ"כ הר"ן שם. והחק יעקב סי' תעא ס"ק א' הביא את דברי רבינו. אולם השו"ע פסק כשאר ראשונים שרק משעה עשירית אסור לאכול. והקשו האחרונים מדוע הרמ"א בסי' תרלט ס"ג פסק דאסור לאכול משעה ששית ואילו כאן לא הגיה כלום וכנראה הסכים דרך משעה עשירית אסור ומ"ש.

- וראה בחק יעקב ובא"ר שיישבו קושיא זו.
- 3. כן כתבו הפוסקים ראה משנ"ב סי' תעא סק"ג.
- 4. דין זה דהרבה מים אסור לשנות לא נמצא בפוסקים, וראה בהערה הבאה. ומים לאו דוקא אלא ה"ה כל משקין ראה שו"ע הרב סי' תעא סעיף ב.
- 5. בכל הכת"י הנוסח הוא כך: "ומותר לשנות מים מן המנחה גדולה ואילך ודווקא מעט אבל יין טובא מגרר גריר". ואולי הושמטו מלים וצ"ל ומותר לשנות וכי' ואילך אבל יין לא ודווקא מעט אבל וכי', ולפי"ז לא קשה מה שהקטנו לעיל. וצ"ע.
- 6. כן הוא דעת הרוקח, וכן פסק בשו"ע סי' תעא סעיף א, ודלא כדעת הטור דהתיר גם מעט ועיין בביה"ל שם.
- [טו] 1. לפי כת"י אלו אסור לאכול מצה רק משעה שאסור לאכול חמץ, וכן דעת הרא"ש פסחים פ"ג סי' ז. אולם הרמב"ן וכן הרמ"מ ס"ל בדעת הרמב"ם דכל היום אסור, וכן פסק הרמ"א בסי' תעא סעיף ב דכל היום אסור. ולפי הנדפס וחלק מכת"י משמע

הלכות שבת ה

עשירה רשאי¹.
 הוי אסור כבועל
 בשבת לעשות
 קשישא דעבדי
 לודאי שנתערב
 כל שהו מחמ"י
 ותערב מים בע
 המזרת. ועוד
 ר"מ לא רצה
 ומחמצת ואין
 ואע"ג דליכא ת

1. בכת"י 2. 5. 6. שכת.
 תשולבת בטכסט. T.
 שלפרט בעו"ה לקמן ט

1. דאסור כל היום. וכן כ
 אסור החק יעקב שם כ
 2. וכ"כ הרא"ש בפי' תעג ס"ב.
 3. כן פסק הרמ"א ע שאינו יודע מה שמסנ סי' קכה.
 4. קטע זה נמצא להלן ב
 בחלק מכת"י נמצא ל
 נמצא הקטע רק בסד
 בשם מהר"ש ובחלק
 הקטע בסדר ההגדה
 וכנראה המדפיסים ה במקרה זה.
 5. הוא ר"ת מובא ב
 יאכל ובטור סי' תמד.
 6. וכ"פ הר"מ ורמ"ז שמצדד כן, וראה במט
 7. ל.מ. ואולי הוא להלן.
 8. הלי' חו"מ פ"ה ה'
 9. לאוין עט. אולם המים בין קודם שלש

שאלות ותשובות מהרי"ל

לרבינו יעקב מולין זצ"ל

יוצא לאור על פי כתבי יד ודפוסים
עם שינויי נוסחאות, ציוני מקורות, הערות, מפתחות ומבוא

על ידי
הרב יצחק סץ

מפעל תורת חכמי אשכנז
מכון ירושלים • תשמ"מ

ח [עוד שאל] א

76

כשחל פורים ביום ו' איך נוהגים בסעודת פורים, אם אנו אוכלים סעודה גדולה ומאריכי' על השולחן כשאר ימי חול או אנו מקלקלי' סעודת ליל שבת ואדם חייב לאכול כשהוא תאוה. ואם ממתני' עד הלילה או עבר זמן הסעודה, ואם תחייבנו הסעודה מבעוד יום ויגמור בלילה, זה אינו רשאי לכתחלה מפני הקידוש, דדווקא דיעבד אם משך סעודתו בע"ש עד הלילה פורס מפה ומקדש. ואם תאמר דזה מיקרי דיעבד כיון דאי אפשר בענין אחר ניה' ב), ואם יתפלל ערבית ויעשה קידוש בעוד היום גדול ויתחיל בסעודה מבעוד יום, אין נראה לסעודת פורים ביום כ"א לכבוד שבת. ואם יתחיל בעוד היום גדול ויפסיק ויעשה קידוש ויגמור סעודתו ואז יברך ברכת המזון זה אינו. אלא מפני הסח הדעת והפסק תפלה.

תשובה

סעודת פורים ביום ו' מתחילין בהיתר קודם סמוך למנחה, דקיימא לן לדברי הכל שרי, ואפילו לבה"ג. דפסק כרבי יהודה בע"ש להתחיל היינו סמוך למנחה, אבל קודם ט' שעות אפילו לרבי יהודה שרי כדקתני ושזין שמתחילין, ומעשה בעכו. וכי' רבי יהודה היה שם ופירש במרדכי. ושזין שמתחילין קודם ט' שעות אפילו. לא יגמרו עד אחר ט' שעות, דאם לא כן פשיטא. וצריך ליישב מאי רבותיה דאגריפס לפרש[ב"ם] 10 ג), ואין להאריך בזה. L

שאלה

ט בפר"ק דמגילה. אמר רבי אבוהוא) הקורא צריך לקרות עשרת בני המן בנשימה אחת כו', והנה מספקא הוי לראבי"ה. אם הוה למצוה או לעכב, וגבי צריך לבסומי. בפוריא [עד דלא ידע] ב) בין ארוך המן לברוך מרדכי על זה כתב ראבי"ה. למצוה ולא לעכב. ותיממה לי מאי שנא דלא מספקא גם כן בזה כיון דתרווייהו נאמר צריך.

א) ע"פ פ. ב) נדפוס הגרסא: נדקא, ותקנתיו ע"פ וו. ג) ע"פ פ. ה. 74 ו.ו. א) נגזרת רב לזל דזון יפו וזרל"ש ור"ף רבי לזל דזון יפו. ב) ע"פ הגזרת.

- סעיף ח: מ. עמוד 36; פ. עמוד רמה; א. 74
- דף 51, א; ב.מ. דף 52, ב.
- 1 פסחים צט, ב.
- 2 שם ק, א.
- 3 לא ברור לי כוונתו, ואולי חסר כאן.
- 4 קודם ט' שעות דהוא סמוך למנחה.
- 5 מובא בתוס' שם ד"ה אין ובמרדכי שם (עמוד 68 טור ב דפוס וילנא).
- 6 שם ק, ב.
- 7 שם ק, א.
- 8 שם (עמוד 68 סוף טור ב דפוס וילנא).
- 9 "שודע שא"א לגמור סעודתו קודם ט", שם במרדכי.
- 10 שם קו, ב ד"ה רבותיה דאגריפס. ועיין מתרשא בדף ק, ב ד"ה כאן קודם ט'.
- 11 עיין יד אפרים על גליון שו"ע או"ח סי' תרצה סעיף ב (שם צ"ל במהרי"ל סי' נו), וברמ"א שם בשם מנהגים ובב"י שם בשם אורחות חיים ובלקט יושר ח"א עמוד 156 בשם מהרא"י. ועיין לקמן סי' צד בנוגע לסעודה שלישית בעיר"ט שחל להיות בשבת.
- סעיף ט: מ. עמוד 36; פ. עמוד רמב; א. 74
- דף 51, א; ב.מ. דף 52, ב; לקט יושר ח"א עמוד 157. נראה מ.ב.מ. שהוא לאחיו ר' מרדכי.
- 1 מגילה טז, ב.
- 2 ח"ב סי' תקסד, ועיין סוף סי' תקמב שם ותוס' מגילה טז, ב ד"ה צריך.
- 3 מגילה ז, ב.
- 4 שם ובהגהות מיימוני פ"ב דמגילה ה"ו אות ב.

הא דאמר רבה ג) ו אדם ה) כו', ולא קאו משתה בלא שכרות. ובסומי כולי האי. ז

א [שאל הר"ר גו מה שאמרו רבותיו אמה ממש, ויש אומר אילבוגין. ואם הפי' ו ארוך ופעמים קצר. ו

מי שמפרש ריש נ המיימוני. וכל ימי ר בחלב הכליות אלא ע

ב [שאל הר"ר גו הנה המרדכי כתב כו', ,, [מיהו] ב) ותי [נשחטו ולא] ב) נקב לכתחלה אבל בדיעב היינו לכתחלה, ו) נ

ג) וכן הגרסא נגעו ה) לוי"ש, נגזרת, ה. ה. 74, נגזר, ול"י. א) ע"פ פ. ווי. 292 ג) כוהל, ווי. 292. א) ע"פ פ.

5 אסתר ט, כב. 6 מגילה ה, ב. 7 תשובה זו מוזכרת סוף ד"ה וצריך שישת סימן נו: סעיף א: מ. מי. 292 דף 169. 1 חולין צג, א. ורש"אמה.

Sofis, Moses, 1762-1839

16

ספר

שאלות ותשובות

חתם סופר

למרגא ורבינא גדול מרבין שמו
רבי משה ביה"ד רבי שמואל סופר זצלה"ה
אב"ד ור"ם בק"ק פרשבורג והסתר

אורת חיים

הודפס לראשונה בפרעסבורג
משנת ע"ט סופר מהיר לפ"ק (הרמז)

ועתה בס"ד יוצא לאור עולם ברוב יופי והדר
בתנאי מתודשת, הערות וצינוים מספרו וכוונתו ראשונים ואחרונים,
ובתוספת מפתחות ומזכר הוספות והשלמות ועוד כמה מעלות טובות
כאשר עני הקורא תמונה בישרים

ע"י המשתדל
ע"ה דניאל ביטון ס"ט
בעיה"ק ירושלים תובב"א
שנת תשע"א לפ"ק
בפייע מכון המאו"ר להוצאת ספרים
שע"י ישיבת "אורות התשובה" ירושלים ת"ו

התפלל של מ"ש קרו ליה מ"ש שהציבור עשאוהו כבר ליל מ"ש והיה לו להבדיל על הכוס ג"כ, מ"מ אם אין לו אלא כוס אחד טוער תחלה דכיון שהוא עדיין יום, ואין לפקפק א"כ הו"ל למפשט מהך ברייתא דצלי של מ"ש בשבת, י"ל דזה אינו מבואר להדיא בברייתא דמינרי מבצ"י אלא משום הנך מימרות דאסור לטעום קודם שיבדיל דחקינן ומפרשינן לברייתא הכי אבל מברייתא לא

מוכת מידי משו"ה לא הוי מצוי למפשט מידי ולמימר נמי ש"מ תשעה. וזולת זה אקצר באמרים, והי קרנו ימים, והי זה שלום לו ולכל מרבית ביתו, החותם בכל חותמי ברכות. פה ק"ק מ"ד נגהי ליום ג' טו"ב טבת תקס"ג לפ"ק. משה"ק סופר מפפד"מ.

תשובה עו

[אכילה בע"ש ובעיו"ט מן המנחה ולמעלה]

שלום רב לידידי הרב המופלא הוהתיק כבוד מה' יוסף נ"נ.

קבלתי נועם מכתבו, ואודות דבריו בר"פ ע"פ (ק, א תוס' ד"ה אין מפסיקין) בדברי בה"ג אעתיק לו מחי' על הטור א"ח סי' רמ"ט וז"ל: יש כאן ג' שיטות, א' שיטת הרמב"ם (הל' שבת פ"ל ה"ד) דהלכה ממש כר' יוסי דמותר להתחיל בכל ע"ש וי"ט כפשטא דהסוגיא, ומכל מקום קביעות סעודה אסורה והכי קיימא לן. ואפשר שזהו יצא לו משיטת ה"ג דסבירא ליה אסור להתחיל היינו בקביעות סעודה, ועלה אמר רבי יוסי אם התחיל לא יפסיק. [וכעת מצאתי כן בביאורי מהר"א וילנא ד"ל בס' רמ"ט (סק"י) וסי' תקכ"ט (סק"ד)].

ב' היא שיטת ה"ג לפי המובן הפשוט שאסור להתחיל כלל דלא קיי"ל כר' יוסי בהתחלה, והרבה דברים נאמרו בו. ולפע"ד לומר עוד דס"ל דר' יהודה ור' יוסי לטעמייהו פליגי, והוא עפ"י מ"ש מג"א (סי' העא סק"ד) דכשמסלק ידו מלאכול ומברך נסתמה האסטומכא ונפסקה תאות המאכל, והוא כעין מ"ש תוס' ר"פ ע"פ (צט, ב ד"ה סמוך), והשתא י"ל ר' יהודה לטעמי' דס"ל מפסיקין לשבתות דבעינן דתיתי סעודתא ליקרא דשבתא, א"כ אין מתחילין דכיון שע"כ יברך בהמ"ז ויפסיק וממילא יסתום האסטומכא ולא יאכל לתיאבון. ואמנם ר' יוסי לטעמי' דס"ל אין מפסיקין לשבתות ולא חייש לסעודתא ליקרא דשבתא וא"כ מתחילין, ובלבד שיאכל והולך עד שתחשך דוקא בסעודה א' באופן שלא יסתום האסטומכא ויש כאן אכילה לתיאבון, ומשו"ה דקרק ר' יוסי אוכל והולך עד שתחשך לומר

דוקא עד שתחשך ולא כמובן הפשוט שאומר כן לרבנות בעלמא. כך הו' סברת ה"ג בדעת ר' יוסי. וס"ל לה"ג דלמאי דקיי"ל כשמואל דפורס מפה ומקדש וצריך לברך ג"כ ברכתה המוציא מטעם שכ' הרא"ש שם דהרי נאסר לו מלאכול קודם קידוש וכדפסקינן בש"ע בס"י זה (ועא, ו), ה"ל ממש כסילק ידיו מלאכול ונסתם האסטומכא, וממילא דאין הלכה כר' יוסי בהתחלה דאיהו נמי לא אמר אלא משום דאינו צריך להפסיק. זה מה שנ"ל בדעת בה"ג.

שלישית היא דעת הר"ן ר"פ ערבי פסחים דאוסר בע"פ לאכול ממנחה גדולה ומעלה משום דהוה איבעיא דלא איפשטא, וצ"ע דהא שפיר איפשטא בפ' ע"פ ק"ז ע"ב, וי"ל דס"ל להר"ן לפמ"ש תוס' שם ואתי לאמנועי מפסח ואפילו אחר שיעשה הפסח אסור משום שלא ימהר לעשות הפסח כדי לאכול ויעשה פסח שלא כראוי עכ"ל. א"כ י"ל היינו משום שאסור לאכול עכ"פ ממנחה קטנה ואילך משום מצה לתיאבון וממילא אין לו פנאי אלא מחצות עד מנחה קטנה שהוא זמן קצר ומשום כן ימהר לעשות הפסח שלא כראוי כדי שלבא לאכול קודם מנחה קטנה וא"כ שפיר היינו רבותא דאגריפס, דסד"א ט' לאגריפס כשש שעות לדידן דמי ומותר לו לאכול בעי"ט ממנחה קטנה דלית ביה משום לתיאבון וממילא מותר נמי משום פסחא דאיהו לא ימהר כיון דיש לו שהות הרבה, קמ"ל אפ"ה לא יאכל ולעולם סמוך למנחה גדולה תנן כנ"ל.

ומ"ש מג"א סי' תקכ"ט (סק"ב) בשם מהר"ל דס"ל בכל עי"ט אסור ממנחה גדולה

ומעלה הוא תמוה. גם סקיי"ב דערב סוכות שיכול לאכול פת, מ מצה עשירה, תמוה הו ר"פ ע"פ מאי ארי' ו רייט נמי, הא ע"פ א אוכל אלא מצה עשי שתחש

ולעשות קצת סמוכי ע"ש וי"ט א

כתבתי בחי' גפ"ת בפ' סמוך למנחה, למ"ד נ למנחה גדולה לא יא סמוך למנחה קטנה ק' תיפוק ליה משום תפלד בשהתפלל דהא סמוך הגיע זמן תפלה. א"נ ל ובמקום שקורין לתפ דאיסור דאודיייתא לא רל"ב מג"א סק"ד ורל סק"א. ותי' זה מוכרו ראו חכמים לקבוע ז תיאבון בזמן מנחה ז דבקיין יש ממנה עד

ב]

שוכ"ט למהו' ארי' לי אשר כ' מעלתו ונתק' דלאחר שהעתי ע"ב בבשרא אגומרי ע ליכא ומוכן להפוכי

א. קדמו בקושיא זו החק' ת לפנך אשר שוטטו רעיו ואלך, ובס"י תע"א שתק' ד משביע' כ"כ וסני להפסיק ו אפ"י שבתות ו"ם נמי, ולהנ מאבך ניסי הרבני התרוין ב היינו עיו"ט ראשון של פסח מותר בפת כמו בעשוי"ט ו

ומעלה הוא תמוה. גם מ"ש מג"א סי' תרל"ט סק"ב דערב סוכות גרע מערב פסח משום שיכול לאכול פת, משא"כ ע"פ דליכא אלא מצה עשירה, תמוה הוא, אי"כ מאי פריך הש"ס ר"פ ע"פ מאי ארי' ע"פ אפילו ערב שבתות וי"ט נמי, הא ע"פ איצטרכא לי' אע"ג דאינו אוכל אלא מצה עשירה, מ"מ לא יאכל עד שתחשך וצ"ע.

ולעשות קצת סמוכים לשיטת מהרי"ל דבכל ע"ש וי"ט אסור ממנחה גדולה ומעלה כתבתי בחי' גפ"ת כפי ע"פ הנ"ל, וזה לשוני שם, סמוך למנחה, למ"ד כפ"ק דשבת (ט. ב) סמוך למנחה גדולה לא יאכל קודם שיתפלל, ע"כ סמוך למנחה קטנה קאמר דסמוך למנחה גדולה תיפוק ליה משום תפלה כקושיית תוס', ואין לומר בשהתפלל דהא סמוך למנחה גדולה עדיין לא הגיע זמן תפלה. א"נ לעולם סמוך למנחה גדולה ובמקום שקורין לתפלה ואפ"ה משום פסח דאיסור דאורייתא לא סמכינן אקריאה ועיין סי' רל"ב מג"א סק"ד ורל"ה מג"א סק"ד וסי' תפ"ט סק"א. ותי' זה מוכרח קצת דאלת"ה קשה מה ראו חכמים לקבוע זמן איסור אכילה משום תיאבון בזמן מנחה הלא לא כל עתים שוות, דבקיין יש מנחה עד זמן אכילת הלילה ששה

שעות, ובחורף רק ג' שעות. בשלמא למ"ד סמוך למנחה קטנה י"ל כיון דזמן זה בלאו הכי אסור משום תפלה בכל השבוע הניחו זמן זה לע"ש וי"ט לאסור אפילו בהתפלל ומשום תיאבון, אעפ"י שאינם שוות מ"מ עשו כן כדי שלא לחדש זמן אחר וכדי להשוות תקנתם וגזירתם והכי אשכחן טובי, אלא אי אמרת דזמן איסור משום תפלה הוא מנחה גדולה ואכילה לתיאבון הוא מנחה קטנה ומיירי בשכבר התפלל א"כ קשה כנ"ל, אע"כ צ"ל דלמאן דס"ל כמ"ד כפ"ק דשבת דבכל יום אסור סמוך למנחה גדולה משום תפלה לדידי' אסור נמי בכל ע"ש וי"ט משום תיאבון סמוך למנחה גדולה דכך קבעו זמן אחד שוה לתפלה ולאכילת תיאבון ונפקא מיני' היכא שקורין לבהכ"נ, ותנאי דע"פ דס"ל להדיא מטי ומחצה ומעלה לית להו כמתני' דפ"ק דשבת וס"ל למהרי"ל כהך סתם משנה עפ"י אוקמתא דהני אמוראי שם. ולפ"ז מאי דמבעיא לן בע"פ סמוך למנחה גדולה משום פסחא צריך לומר לכ"ע בע"פ לא שייך מנחה גדולה לענין תיאבון, וקיל מעי"ט דעלמא מטעם שכ' מג"א סי' תרל"ט סק"ב כנ"ל וק"ל.

מ"ד יום ד' לירחי תלייתא קס"ו לפ"ק.

משה"ק סופר מפפד"מ.

תשובה עז

[ביאור הגמ' שבת יח ב בבשרא אגומרי שאינו בתנור]

שוכ"ט למהו' ארי' ליב שטאמפע סג"ל נ"י. אשר כ' מעלתו ונתקשה בדברי הרב"י סי' רנ"ד דלאחר שהעתיק פירש"י במס' שבת י"ח ע"ב בבשרא אגומרי שאינו בתנור, דאפילו כיסוי ליכא ומוכן להפוכי ולתחות עכ"ל. וכי עליו

הרב"י ומשמע דה"ה אם הכשר תוך התנור סמוך לגחלים ואין פי התנור מכוסה כלל חשיב מונח אגומרי ואפילו בגדיים אסור דע"כ לא שרי בלא שריק אלא כשפי התנור מכוסה מיהת דלא מגלי לי' משום דקשה ליה זיקא עכ"ל. והוקשה

תשובה עז

א. קדמו בקושיא זו תוך יעקב תל' פסח ריש סי' תעא. ובשו"ת כת"ס או"ח סי' קיח הביא תורחן בשם אביו הח"י ואצ"ע לפנך אשר שובבו רעיוני בענין שכתבת, והיא על דעו של הרמ"א כס"י תרל"א בשם מהר"ל דבערב סוכות לא יאכל מחצות ואילך, ובס"י תע"א שתק הרמ"א למחבר דאסור משעה עשירית, והעלה הגמ"א רבע"פ דאסור לאכול רק מצה עשירה דאזנה משבתי' כ"ב ובני להפסיק משעה עשירית משא"כ בע"ס. והתו"י הקשו על חילוק של הגמ"א מדמקשה ר"פ ע"פ מאי אריא ע"פ אפי' שבתות וי"ט נמי ולהג"ל י"ל הקמ"ל רבותא אפי' ע"פ דאינו אוכל רק מ"ע מ"מ אסור ממנחה ולמעלה, היבאת מה ששמעת סאבך גיט' הרבני החרזן מ"ה הדי גבי זג"ל משמ"י דקנדך אבא מאה"ג זג"ל יישוב ע"ז לפמ"ש תוס' הדיק לטון ערבי פסחים הינו קד"מ ראשון של פסח ועי"ז שני של פסח, ע"ז מקשה ש"ס מאי אריא עי"ז שני ש"פ אפי' עשירי"ם נמי דהא כעז"ב ע"ש סותר בפת כמז' בעשירי"ם העלמא אלו דברי קדשו זג"ל. ובר זה בבר אמור בצל"ה שם. ואני לא אבין סוף כ"ס קשה וכו' ע"ש.

בעזרה שו"ת

זה השער לד' צדיקים יבואו בו
שו"ת

מקדש ישראל

[והזמנים]

על הלכות המצוות

בפורים

מהדורת
אברהם פנחס
בערקאוויטש

כל אלה הוברו יחדיו בעזרת ד' יתברך ויתעלה

ע"י הצעיר באלפי

ישראל דוד הארפענעם

רב דביהמ"ד "ישראל והזמנים"

מח"ס ישראל והזמנים ג"ח, שו"ת ויברך דוד ב"ח

ספר חינוך ישראל, ס' נשמת ישראל

שו"ת נשמת שבת ד' חלקים

שו"ת מקדש ישראל ח"ח

ושא"ס

מהדורה חדשה מורחבת

שנת תשע"ד לפ"ק

ברוקלין נ.י.

סימן שי"א

א' שאלה - כשהל פורים בערב שבת
מתי צריך להתחיל הסעודה.

תשובה - לכתחלה ישתדל להתחיל קודם חצות,

ועכ"פ קודם שעה עשירית (סמוך למנחה קטנה) ובדיעבד זמנה כל היום. מתשו' מהרי"ל (סי' נ"ו אות ח') יוצא שיעשו קודם שעה ט' (חצי שעה סמוך למנחה) דאף רבי יהודה מודה שמתחילין בסעודה סמוך למנחה, פי' קודם חצי שעה (סמוך) למנח"ק, (אפילו כשיודע שלא יגמרנו קודם זמן מנח"ק).

ויל"ע מהו כשהגיע זמן מנח"ק (ועדיין לא אכל סעודת פורים) ונראה לפי המבואר ברמ"א בהל' שבת (סי' רמ"ט ס"ב) דסעודה שזמנה בער"ש (כגון ברי"מ או פדה"ב) מותר לעשותה בער"ש (וכן המנהג פשוט) יעו"ש, והיינו אף לאחר זמן מנחה קטנה, והא סעודת פורים שחל בערב שבת זמנה בער"ש, ואף שמבואר בב"ח שם דלכתחלה צריך להתחיל גם סעודת מצוה קודם שעבר ט' שעות זמניות, אבל אף הוא כ' דבדיעבד שלא התחיל קודם ט' שעות שמותר להתחיל אח"כ.

והנה בב"י (סי' תרצ"ה) מביא מס' אר"ח (אות ל"ה) שבכה"ג עבדינן סעודת פורים מבעוד יום, ויש שעושין סעודתם בבוקר עיי"ש, משמע דלדיעה קמייתא אי"צ לעשותו בבוקר אלא יכול לעשותו באמצע היום, ולא ביאר לנו מתי (ואולי כל היום כנ"ל), ובד"מ כ' עלה ובמנהגים

(להר"א טירנא) איתא שיש לעשותו בבוקר, ולא כ' ג"כ מתי בבוקר, ומסתבר דכוונתו לפני חצות יום דלחכמים עד חצות מיקרי בוקר (ומסתבר דבוה לא אמרין להחמיר כוותיה דרבי יהודה דבוקר לא הוי אלא עד ד' שעות), וכ"ה ברמ"א שם (ס"ב) לעשותו "בשחרית" ופשטות לשון שחרית היינו קודם חצות [וסמך להלכה זה מש"כ הרמ"א בסי' תרל"ט סי'ג שלא לאכול בערב סוכות אחר חצות, וע' בדברינו בשו"ת נשמת שבת ח"א סי' קי"א שיש נמנעין מלקבוע סעודה בער"ש אחר חצות], וכ"כ בסידור היעב"ץ לעשותו קודם חצות, מיהו בהגהות יד אפרים כ' ע"ד הרמ"א על פי תשו' מהרי"ל הנ"ל דהיינו לעשות הסעודה קודם שעה עשירית, משמע שהוא מפרש מה שכתב הרמ"א לעשותו בשחרית שהוא רק לאפוקי אחר מנח"ק, וכ"ה בסי' נזר ישראל (מקרא קודש סי' ל"ו), ולא משמע כן.

וראיתי במ"ב (סי' רמ"ט סקי"ג) שכי' על דברי הרמ"א הנ"ל שסעודה שזמנה בער"ש מותר לעשותה בער"ש (פי' אפילו כל היום) דמ"מ לכתחלה מצוה להקדימה בשחרית משום כבוד שבת, ונסתייע מדברי הרמ"א כאן בסי' תרצ"ה לענין סעודת פורים (אבל בדיעבד איה"נ), וכ"מ מדברי הגר"א כאן שנסתייע לדי' הרמ"א כאן ממש"כ המחבר בסי' רמ"ט ס"ה דאף דמדינא מותר לאכול ולשתות בקביעות סעודה מ"מ מצוה למנוע מתשעה שעות ולמעלה וכש"כ כאן עיי"ש (וס"ל דממילא נמי וכש"כ סעודה קבועה שזמנה בער"ש) ומדברי הגר"א משמע נמי

כהיד אפרים הנ"ל שרק מן סמוך למנח"ק יש להחמיר, משמע מיהת מדבריהם דמה שכ' הרמ"א כאן הוא לחומרא בעלמא, אבל לא מדינא, וממילא דבדיעבד מודה נוע' בס' קצוה"ש (סי' ס"ט בבדה"ש סק"ח) שמפקפק על ראיית המ"ב שיש לומר דשאני סעודת פורים דשכיחי שכרות, ולפי זה באמת י"ל דסעודת פורים יש להחמיר מדינא מאחר ששכיחא שכרות (מלבד אם יחליט בדעתו שלא להשתכר). **וראיתי** שכתבו דמ"מ בכל אופן יש לזהר למעט בסעודת פורים

בער"ש כדי שיאכל סעודת שבת (בליל שבת) לתיאבון, ולא ידעתי המקור לזה דהא הו"ל עוסק במצוה (סעודת פורים) שפטור משאר המצוות, ואף את"ל דסעודת שבת הוא מה"ת מ"מ להרבה פוסקים העוסק במצוה דרבנן פטור אף ממצוה דאורייתא, ועוד דלאכול סעודת שבת לתיאבון זה ודאי אינו אלא מדרבנן, והלום ראיתי נמי בערוה"ש שם (בסי' רמ"ט ס"ז) שהעיר בוה, אלא שמ"מ גם הוא כ' להחמיר לכתחלה להתחיל קודם חצות ולכל הפחות קודם שעה עשירית.

ומצאתי בס' לקט יושר (ע' 156) שהעיר דהא להלכה קיי"ל דמותר לאכול סמוך לשבת, מ"מ כ' שאעפ"כ מקדמינן סעודת פורים משום "שאין נוהגין לקדש על השולחן" עיי"ש וכנראה משום שהיה מנהגם להקדיש להתפלל קבלת שבת, ואם יתחילו הסעודת בשעה מאוחר ויאריכו עמו עד זמן קבל"ע יצטרכו לפרוס מפה ולקדש, אבל אצלינו כהיום שאנו מדקדקים להתפלל תפ"ו בשעה מאוחר אחר זמן צאה"כ, ועל כ

כהיד אפרים הנ"ל שרק מן סמוך למנח"ק יש להחמיר, משמע מיהת מדבריהם דמה שבי הרמ"א כאן הוא לחומרא בעלמא, אבל לא מדינא, וממילא דבדיעבד מודה [וע' בס' קצוה"ש (סי' ס"ט בבדה"ש סק"ח) שמפקפק על ראיית המ"ב שיש לומר דשאני סעודת פורים דשכיחי שכרות, ולפי זה באמת י"ל דסעודת פורים יש להחמיר מדינא מאחר ששכיחא שכרות (מלבד אם יחליט בדעתו שלא להשתכר)]. וראיתי שכתבו דמ"מ בכל אופן יש לזוהר למעט בסעודת פורים בער"ש כדי שיאכל סעודת שבת (בליל שבת) לתיאבון, ולא ידעתי המקור לזה דהא הו"ל עוסק במצוה (סעודת פורים) שפטור משאר המצוות, ואף את"ל דסעודת שבת הוא מה"ת מ"מ להרבה פוסקים העוסק במצוה דרבנן פטור אף ממצוה דאורייתא, ועוד דלאכול סעודת שבת לתיאבון זה ודאי אינו אלא מדרבנן, והלום ראיתי נמי בערוה"ש שם (בסי' רמ"ט ס"ז) שהעיר בזה, אלא שמ"מ גם הוא כ' להחמיר לכתחלה להתחיל קודם חצות ולכל הפחות קודם שעה עשירית. ← ומצאתי בס' לקט יושר (ע' 156) שהעיר דהא להלכה קי"ל דמותר לאכול סמוך לשבת, מ"מ כ' שאעפ"כ מקדמינן סעודת פורים משום "שאינן נוהגין לקדש על השולחן" עיי"ש וכנראה משום שהיה מנהגם להקדים להתפלל קבלת שבת, ואם יתחילו הסעודה בשעה מאוחר ויאריכו עמו עד זמן קבל"ש יצטרכו לפרוס מפה ולקדש, אבל אצלינו כהיום שאנו מדקדקים להתפלל תפ"ע בשעה מאוחר אחר זמן צאה"כ, ועל כן

אנו מאחרים ג"כ עם קבלת שבת עדיין עוד היום גדול ויכולין לקבוע ולגמור הסעודה מבעוד יום אחר זמן מנחה ודוק [ובלשון השואל כתשו' מהרי"ל הנ"ל מבואר דלכתחלה אסור להביא עצמו לידי כך לפרוס מפה ולקדש].

ומסופקני מהו מי שעסוק לקבץ ממון לצדקה (כידוע שמצד המציאות יכולין לאסוף הרבה צדקה ביום מקודש זה) אי זה מיקרי שעת הרחוק וצורך השעה שיהא רשאי לכתחלה בשחר לקבץ לצדקה אף שיצטרך עי"כ לקבוע סעודתו אחר זמן מנחה קטנה (בשעה שתו אינו רצוי לבקר אנשים בבית) ומסתבר להקל, ויל"ע אי גם מי שהוא טרוד במרבית שליחות משלח"מ אם ג"כ יש להקל.

→ **מורה** אצלינו מצד אחר יש להקדים לעשות הסעודה קודם חצות דהא אף בשבת זו מנהגינו להתפלל מנחה בביהכ"נ לעת ערב ככל שבתות השנה (שמקפידים להתפלל מנחה סמוך לקבלת שבת ברב עם) שהרי כ' הרמ"א (בסי' רל"ב ס"ב) להחמיר לקבוע עצמו לסעודה גדולה אפילו בזמן מנחה גדולה, ואין לך סעודה גדולה יותר מסעודת פורים, [ואולי דאפילו להמקילין המובא שם אסור שכל טעמם משום שקוראים לביהכ"נ על כן לא חיישינן דילמא יפגע ולא יתפלל, והרי בזה"ז אין המנהג לקרוא לביהכ"נ], ואפילו בדיעבד צ"ע, ובפרט אם כבר אכל סעודה אחד בבוקר שכבר יצא עיקר המצוה, ואם עדיין לא אכל סעודת היום והגיע חצות (שמאז הוא סמוך למנחה גדולה) בדיעבד יש להקל, שבדיעבד

נקטינן שבזמן מנח"ג מותר אף סעודה גדולה (ואין לומר שאז יעשה רק סעודה קטנה (ובלי ריבוי עם) שמסחבר שזהו ממצות היום לעשות סעודה גדולה ולהרכות בסעודת פורים (כלשון הטור והרמ"א רס"י תרצ"ה), אבל מי שרוצה להתאחר עם סעודתו בשביל שאוסף כסף לצדקה עד מנחה קטנה צריך הוא להתפלל מנחה (ביחידות) לפני שיתחיל סעודת פורים, מלבד אם יעשה רק סעודה קטנה (ובלא ריבוי עם) שאז יש להקל אפילו לאחר שהגיע זמן מנחה קטנה לפי מה שכתב הרמ"א שם שנהגו להקל בסעודה קטנה סמוך למנחה קטנה (ועיי"ש במ"ב סקכ"ו דהיינו אפילו לאחר שהגיע זמן מנח"ק).

ונראה דכלל הנ"ל הוא ג"כ אם חל 'שושן פורים' בערב שבת לפי המבואר בדברינו בס"י ש"ב דגם בשושן פורים מצוה להרכות קצת בסעודה, ממילא שיש לדונו לסעודה גדולה.

סימון שי"ב

שאלה - מהו להאריך בסעודת 'שושן פורים' (בערי הפרזות).

האם יש ענין לקיים גם משתה ושמתה (ומצות "לבסומי") ביום ט"ו (פורים דמוקפין) בערי הפרזות.

תשובה - יש ענין. מבואר ברמ"א (תרצ"ה ס"ב) שאף בערי הפרזות "חייבים" להרכות קצת בסעודה

בי"ד ובט"ו (בפורים דמוקפין) והטעם משום דכתיב בקרא להיות עושים את "שני" הימים האלה וגו' וא"כ לכאורה נוהג בו נמי חיוב משתה ושמתה, וכ"ה בס' המנהגים שבט"ו "חייב במשתה ושמתה" [וצע"ק על הרמ"א שמביא מס' מנהגים שיחבה "קצת" בסעודה בט"ו, ואילו בס' המנהגים סתם שחייב במשתה ושמתה כבי' הימים, דמשמע שחייבו כפורים עצמו, וכן העתיקו בדרכי משה, ולכאורה כן צ"ל, דאל"כ תוקשה הא בי"ד מחוייבין 'להאריך' בסעודה], וכן הלבוש סתם וכי' דחייב במשתה ושמתה בשתי הימים כרכי' "ימי" משתה ושמתה, והוסיף שנהגו לשמוח אף בליל ט"ו שביניהם, וכ"ה בס' מו"ק ובסידור היעב"ץ [ואף שהגר"א בביאורו חולק על זה דחייב משתה ושמתה קאי רק על כל אחד ביום הפורים שלו, לא זה בזה, ועי' נמי בחי"א (קנה-לה) שענין הסעודה ביום ט"ו בערי הפרזות הוא רק מנהג, "אבל אינו מדינא כלל וכלל", מיהו בני ישראל יוצאין ביד רמ"א, ופשטות לשון הרמ"א מורה שהוא חייב ממש, ואולי שאין חיוב ליטול ידיו לפת, שהרי אף בפורים י"א שאינו מחוייב באכילת פת (כסעודת שבת ויו"ט)].

חיוב משתה ושמתה. ועיין נמי בס' מנהגים דק"ק וורמיישא (יוזפא, אות רכ"א) שבשושן פורים אוכלים 'ושותים ושמתים' כמו בפורים עצמו, מוכח נמי שנוהג אף משתה ושמתה (ואולי אף שכרות), וכן במנהגות וורמיישא (קירכום, ע' רכ"ד) איתא שחייבים בשושן פורים "משתה ושמתה" כמו בפורים, ועי'

בס' התעוררות תשובה (ח"ב סי' מ"ו רממה דקיי"ל דאף בשושן פורים אין אב נוהג דיני שבעה (כמו ביו"ט) [וכמבוא בדברינו להלן בס"י ש"פ] ש"מ דג בשושן פורים חייב במשתה ושמתה מדברי קבלה.

ומחותני הגה"צ הרמ"ח סאמע שליט"א (רב דק"ק בית יצחק הערני המובא מהגה"ק בעל עטרת צנ זצ"ל דהשותה יין בפורים.. נחשב י כאילו התענה משבת לשבת, והשות 'בשושן פורים' כאילו התענה שתי שבתו משבת לשבת.

ועשו"ת מנחת אלעזר (ח"ב סי' ה ובקונטרס שיו"מ שבסוף ח"ו ובס' נמוקי אורח חיים (תרצ"ה) ובס' שע יששכר (פורים אות ל"א ל"ב) ובשו" משנה שכיר (סי' רל"ב-רל"ג) בטע שחסידים מרבים בסעודה בשושן פורי (יותר מכפורים עצמו).

וראו להביא מדרשות ח"ס (דף רב. דעיקר יו"ט הוא ביום ט"ו יה מנחת שושן, כי מה יועיל מנחת כ העולם אם בבירת המלך עדיין אי מלחמה בוער, על כן אין שמחה לכ ישראל אלא ביום ט"ו [ועבשו"ת ח" (רס"י ק"ג) בתשו' שכ' בט"ו פורין דמוקפין כ' שהוא טרוד בו טובא כנוד' לר"מ מנהגי יקירי קהלתינו הבאים היו לקבל פנים עכ"ל].

מצות לבסומי בשושן פורים. ובנוג' מצות לבסומי בס' נמוקי אורו חיים כ' דמש"כ הרמ"א דחייב קצת במשתה ושמתה, בא לאפוקי מצו

ספר

נהר מצרים

אסיפת כל מנהגי דינים
של עובי מצרים יע"א

חיברו
הרה"ג מורנו ר' רפאל אהרן בן שמעון זצוק"ל
ראב"ד בק"ק מצרים ואגפיה

חלק א
או"ח יו"ד

ועתה יו"ל מחדש בתוספת
ציונים מקורות והוספות רבות
על ידי
מכון טוב מצרים

ירושלים תשנ"ח

74 יג בענין זמן עשיית סעודת פורים. יש מקדימין ויש מאחרין ואין לדבר עת קבוע. האמנם רוב כל יראי ה' עושים סעודת פורים אחר חצות סמוך לעת ערב בעוד היום גדול. שאז תכלה רגל העניים המחזורים. מלסבב עוד לקבץ צדקה. ואינן עושים סעודה בבקר. כי הלא נודע מה שכתב הרמב"ם בפ"ב מהלכות מגילה הלכה י"ז וז"ל. מוטב להרבות במתנות לאביונים מלהרבות בסעודתו ובשלוה מנות לרעיו שאין שם שמחה גדולה ומפוארה אלא לשמח לב עניים ויתומים ואלמנות וגרים וכו'. וא"כ אם יעשה סעודתו בבקר וישתכר וישן. הלא יאבד טובה הרבה. והעניים זמן קיבוץ שלהם הוא עד אחר חצות מעט. משא"כ בעשיית סעודה אחר חצות ירא שמים יצא ידי שניהם. ודי בזה למבין.

← וכשחל פורים בע"ש. המנהג היפה והנעים הוא לעשות הסעודה בערב אחר תפלת מנחה. ובאמצע הסעודה פורס מפה ומקדש וחוזר ואוכל סעודת שבת. וכן כתב מהריק"ש בהגהותיו [סימן מל"ט]. ואח"כ מברכים ברהמ"ז ואומר על הניסים. דבחר התחלת הסעודה אולינן כדפסק מרן בסימן תרצ"ה [סי'ג] וכן סתם מרן לעיל סימן פק"ח סעיף יו"ד בלי חולק יעו"ש. ואח"כ מתפללים ערבית של שבת. וזו היא הדרך היותר ישרה. וכן הוא מנהגינו בעיה"ק ירושלם ת"ו וכן אנהנו נוהגים. וכן נוהגים רבים מיראי ה' וחושבי שמו. L

יד בענין מחצית השקל. פה אין מנהג קבוע. יש רבים הנותנים אותו לעניי עיה"ק ירושלם ת"ו ונותנים אותו ביד הגבאי שלהם הממונה על ככה. ואין לשום עיר מאה"ק שום זכות בקופת השקלים. זולת עיקר"ת ירושלם ת"ו כי הוא זכרון למחצית השקל הניתן בזמן בהמ"ק. לקנות בו תמידי צבור. ויש נוהגים לחלקו הם עצמם לעניים צנועים. ונהרא נהרא ופשטיה. והכוחר בירושלם יראנו בבנינה בקרוב ויעשה עמנו לטובה אות וכימי צאתנו מארץ מצרים יראנו נפלאות. אמן.

מליק חלק אורח חיים

(ברוך הנותן חיים)

שכתובה שבק ברכות בסודור על כום אחד * כיום החפה עצמו ומסה שאמרו בסדרש תלים ב
 מזמור שיר ליום השבת אמרו מלאכי השרת לפני הכיה פנים חדשות באו לכאן כןאו
 ונאמר שירה, אלמא שבת עצמו פנים חדשות הוא, ויש סומכין. מכאן ליום טובג שחל
 בתוך השקעה שמכרכין בה שבק ברכותה ואין מכאן הכרח: ולא עוד אלא שאף בשבת
 הוא סתך בעלמא והיאך אנו מגלגלן'כו את היום טוב, אלא שיש מפרשים ד הטעם מפני
 שאי איפשר שבשבת לא יהו שם פנים חדשות, ואין זה כלום שאין דין פנים חדשות
 של בני אדם נאמר אלא בסעודה, ומכל מקום אף המוקקים כן ביום טוב יום שני
 סיהא אינו עגד פנים חדשות שכבר במל הרושן כיום ראשון, אלא שאף בשני ראיתי
 שנוהגים כן, וראוי להגיה מקום לשלום לכבוד חתן, ושהשטחה במעונו סיהא אינו תלוי
 בעשרה ולא בכרכת חתנים ואומרת כל שכעה אף בלא פנים חדשותי ואף בשלשה כל
 שיש שם ברכת זמון וכן כל שלשה לאלמון ואלמנה.

לא עיפ שכוארנו בכרכת חתנים לאלמון ואלמנה שאינה אלא יום אחד סכל מקום
 יראה שאם לא הזמין בסעודה עד הלילה לענין זה נדון כיומו וסברך שבק ברכות שלא
 יאמרו סעודת חתן יוצאה בלא שבק ברכות, ואע"פ שלא אמרו" אלא יוסא קמא, ענינו
 יוסא קמא וכל הנכנס בתחוםו ר"ל כל דאתי סחמתייה ומעודה ראשונה אע"פ שהיא
 בלילה מצרכי היום היא, ולא עוד אלא שיש מפרשים י יוסא קמא סעודה ראשונה ואף
 בכרכת חתנים של בחור ובחורה פירשנה כן להחמיר שלא לברך שבק ברכות בלא פנים
 חדשות אלא בסעודה ראשונה ולא כל היום שאין הכונה אלא בסעודה ראשונה, ומכא"ם
 ראה ממה שאמרו כפסחים י" יוסא קמא לא תלישי לי בדובשא, שפירשו בתוספות י'
 סעודה ראשונה של לילה שהיו נוהגים בלחם קוני כל סעודתם, וכן בלילה שניה שהיא
 במקום ראשונה, ואף כאן סעודה הראשונה הנקשית לכבוד חפה ואע"פ שלא התחילו
 ביום, ונחננים טעם בדבר שכל שלשה ימים סרך שמחה ויש בהם מקום לשבק ברכות
 בסעודה ראשונה שבהם, ואף אנו ואכזחינו נוהגים כפורים שחל להיות ערב שבת שמתחילין
 במעודה סבעוד יום עד שיקדש היום ופורסין מפה ומקדשין וגוסרין את הסעודה ומזכירין
 בה של פורים מטעם זה שהרי אף חמשה עשר יום גם הוא והדין נתן להזכיר בה של
 פורים אע"פ שעבר יום ארבסר בשעת הכרעה, הא בשאר סעודות שבקרכי שבתות וימים
 טובים וראשי חדשים ומוצאיהם הכל הולך י' שעת חכרעה, ואפילו אכל סבעוד יום ושכת

(א) הכוונה גם בלא סעודה וכס"כ בח"י הרמב"ן ושאר ראשונים. (ב) געלם מפני הסקור.
 (ג) יום טובי לא סצאתי כראשונים שלפנינו רק בארחות חיים וכמור אהע"ז ס"ב, והם זיל היו
 אתרו רבינו. (ד) הרמב"ן בח"י ושאר ראשונים. (ה) וכ"כ הסור אהע"ז ס"ב, ושמתי סאמור
 הנחיצ אברקק ערלוי שלימ"א שהטעם משום ולוול שאם ברכו ביום א' ולא יברכו ביום ב' יאמרו
 שאינו קודש; ומסופק אמור שלימ"א ביום ב' דריה שיוסא אריכהא היא אם יברכו, ואמר שזה תלוי
 במסק השוע ורמ"א בא"ח ח"ר ס"ג אם סכרכין שהחיינו על חקיעת שופר כיום ב' ואכמ"ל. (ו) רבינו
 תנא דמסיע להדין זיל שכיב. (ז) לעיל ז' א' דיה כל. (ח) לקמן ח' א'. (ט) שיטת רבינו
 חדשה היא ועי' רא"ש וח"מ וכי"ש אהע"ז ס"ב סק"ה, ולענין כמ"ש הרא"ש י' מיהו אם לא אכלוי
 וכו' בוונתו שאף אם לא נפרש שיוסא קמא ר"ל סעודה קמיתא אע"פ סכרכין משום דלא גרע מפנים
 חדשות, ולפי זה אין מקום למ"ש הכ"ש שם שהרא"ש מ"ל יוסא קמא יום ראשון וסעודה ראשונה, כי
 לפי מ"י סעודה ראשונה מסש אין צורך למעם פנים חדשות, ומ"ש הבי' שלשיפת הרא"ש גם כאלמון
 ואלמנה סכרכים ציל לפי מ"י א' של הרא"ש, ורא"ש ותאגודה בתדא שיטתא קיימי, ורבינו ס"ל
 בוותיהו אף לפי יוסא קמא מסש וגם הרי"ף י"ל שס"ל כן, וציב אם ס"ל לרבינו גם בכחור ובתולה
 שאייצ לפנים חדשות בסעודה ראשונה בלילה. (י) כיכ גם הרא"ש בשם י"ש מפרשים". (יא) ל"ז א'.
 (יב) כתוספות שלפנינו ל"י. (יג) חסר "אחר".

רבינו (מאירי) נ"ב
 כתובות פ"ג

32

ולא בדרך ומשחשיכה נזכר סכרך כראוי לשעת הברכה, וכן כתבנוה באחרון של פתחים, וכן כתבנו שם שכל שמכרך בין השמשות דנין אותו כיום הקדשה ומזכיר סעין המאורע הן בכניסה הן ביציאה, וכן נראה לי ברור. L

[דף ה' א'] נוסח ברכות אלו וענינם כך הוא, הראשונה שהכל ברא לכבודו, והענין בה שםאחר שכונתנו לברך על הזווג וכל זווג הוא טרוטה לזווגו של אדם הראשון עד שאנו רוצים להזכירו קודם זווג שלפנינו ואתו זווג היה במעשה בראשית היה בראוי לתקן ברכה על מעשה בראשית דרך כלל, או ששא הטעם שהזווג בא לפרות ולרבות ולקיים היישוב כאמרו לא תהו בראה, וזהו כבודו של מקום שעל ידי בריותיו כבודו מתפרסם, ובאו אחר כך שתי יצירות, אחת לעיקר בריאת אדם, ואחא כנגד חוה והוא האחרון, ואדם שבחתימתה ר"ל אשה, כאמרו כתפארת אדם, כל נפש אדם, ומה שאמר והתקין לו סמנו בנין עדי עד, ר"ל נוהג לדורות, ואחר כך סכרך על שמחה ציון העתידה, ספני שאף היא נמשלה לזווג חתן וכלה כדכתיב ומשוש חתן על כלה, והקריטוה לברכה זווג זה על שם אעלה את ירושלם על ראש שמהתי, ואחר כך סכרך על זווג זה לשמחם בזווגם ולהצליחם כמעשי יריהם ולשמחם כשמחה זווג ראשון בגן עדן, והוחם בהם חתן וכלה, ואחר כך סכרך ברכה כוללת כל זיווג של בני אדם העמידים ורומו בה לנחם ציון, ואין במשמעה אלא שבח לשם על יצירה השמחה וענין הזווג ושמחה החתן עם כלתו והוא שחותם בה משבח חתן עם הכלה ספני שעיקרה על שמחה החתן, וזה שאמר בה ונקרים מנגינתם ולא אמר ובחורים מנגינתם כלשון המקרא לפי שנגינת בחורים נפיק מיניה חורבא כדכתיב זקנים משער שכחו בחורים מנגינתם, ודרשו ריב בה מה טעם זקנים משער שכחו טעם דבחורים מנגינתם וכו'.

ולענין פתיחתן והתיסתן, שחיים הראשונות פותחות בכרוך ואין חותמות בכרוך שהרי מטבע קצר הוא, והשלישית פותחת בכרוך אעיפ שהיא סמוכה לחברתה, ספני ששתיים הראשונות לא נתקנו לענין הזווג שהרי הראשונה על כלל מעשה בראשית והשניה על יצירת אדם ואין רמו לזווג עד שנברא הזווג, וחותם בה, שאין מטבע ארוך בלא חתימה, והואיל וחותם בה נעשית רביעית סמוכה לחברתה ואין בה פתיחה, ויש בה חתימה כדיון ברכה הסמוכה לחברתה, וכן החמישית, וכן היה בדיון בברכה אשר ברא, אלא שנאמרה בפני עצמה כל שאין פנים חדשות שלא במסיכות אחרת יג ומתוך כך צריכה פתיחה

(א) ק"ב א' ד"ה בני, ושם ב' רבינו ז"ל: יואעפוי שבסעודת חתנים כאלמון ואלמנה אין שם ברכה חתנים אלא יומא קמא ואנו נוהגים לברכה כלילה אף כשהיתה כל הסעודה כלילה ואין צריך לומר כשהתחילה ביום כוונראה לי הטעם הואיל וכל שלשה ימים יש להם שייכות בשמחה מתורת הכמים עכ"ל. (ב) פי' זה כל בשם ד"ה מאי בשם הרמיה, אבל בכרכות מ"ו א' ד"ה יש ב' רבינו ז"ל: וברכת אשר יצר של חתנים טעם הדבר [שפותחת בכרוך] ספני שהראשונות לא נתקנו לשם הזווג אלא שהכל לאסוסיט העם ויוצר האדם ראשון להזכיר בריאת ראשון שכמין ושאר ברכות הן שנחקנו על הזווג עכ"ל והוא כפירשיי בסוגיין. (ג) ישעיה מ"ה י"ח. (ד) פי' זה ל"י ברמיה שם וגם רש"י פי' באוסן אחר, ובשם שם כ"כ בשם שיטה ישנה. (ה) ר"ל של הכרכה יוצר האדם. (ו) ישעיה מ"ד י"ג, ובפ' התרגום שר"ל אשה. (ז) בסדבר ל"א ל"ה, וקאי דק על נשים. (ח) ישעיה מ"ב ח'. (ט) תהלים קל"ז ו'. (י) כ"כ גם הרמנים הל' ברכות מ"ב היא אבל בהל' אישות מ"ו ח"ג כ' כמו שא"י בנמ' שלנו יונקרים ממשחה מנגינתם. (יא) איכה ה' י"ד. (יב) לא מצאתי דרש זה. (יג) ובכרכות מ"ו א' ד"ה נוסח ב' רבינו ז"ל: יוכן הענין [שפותחת בכרוך] בכרכות אשר ברא הואיל ולפעמים היא אמורה בלא שאר ברכות ואעפ"י שכל מקום ב"פ הנפן לפניה יש אומרים שאם בעוד שהיו אוכלים ושוחים ובאו פנים חדשות מדין החלסוד מברכה לכדה בלא כוס או שמעקן לא נתקנו על כוס עכ"ל.

וחתימה, וזה שתכ שלישית שזה שם סמוכה לחברתה ובריהם בשביעי

ברכת חתן
של ברכה ועל: ונהגו לעשות כן בפנים חדשות אי חתנים כל שבעה.

שש ברכו
שהשמחה במעונו חפה ואיך כל ע קוראם אומר שהו הוא קוראם אינו עשר חדש, וקודם שאמרו מבי רמו ויש מפרשים טשו שהתחילו להכין ו שם קדושין אין: בסעודת חתן הנעי שבעה אלא כשתי דרך סמך רמו לם מלאכי השרת אונ

סעודת ה
דינוקא והשמחה בסעודת חתן שם איכא צקרא, ומכ היא ואומרים בה

[דף ח' ב']
ראשון או לשאר וחתנים סן המנין חזרוין סן חקבר ו

(א) ע' תום' ברכה המזון. (ה) ד"ה מבי מוסוף ילצ בצרכי סעודת גשוא התוספי אלא שלא אהעיו ס"ב סק"ו. ד"ה סכרך בשם הנאו ו' ב' ד"ה ברכת.